

Håbo – ett mälardalens landskap

Håbo kommun omfattar ett markområde på ca 142 km². Av detta utgör ca 45 km² åker och ca 67 km² skog. Resterande mark består främst av bebyggda områden. Håbo utgör en del av Mälardalen och har en rik och omväxlande natur bestående av slättområden, höglänta, vidsträckta skogsområden och karaktäristiska herrgårdslandskap med ädellövträdsrika marker. Topografiskt präglas kommunen av den sprickdalsterräng som är mycket vanlig i södra Uppland. Området utgörs av en urbergsplatå som främst består av gnejser och graniter som är sönderbrutna i block längs sprick- och förkastningslinjer. I sprickdalarna finns Mälarens vikar och fjärdar samt de låglänta, lertäckta dalgångarna. Lerdalarna utgör unga landskapspartier som sent har rest sig ovanför havsnivån.

Slätter och skogsmarker

Odlingslandskapet utgörs av stora sammanhängande slättområden i de östra delarna av Övergran och norra delen av Yttergran samt i Skoklosters centrala delar. Norr om Bålsta ligger den vidsträckta Granslätten som är kommunens största slättområde, numera genomskuret av Motorvägen E18 och en stor kraftledning. Åkermarksområdena i Häggeby och Kalmar är mjukt kuperade med mellanliggande bergsknallar och backar. De lägst liggande odlingsmarkerna finns vid Kalmarvikens stränder, vid Bondkrokens strandområden och i Skoklosterdalens östra del. Dessa områden ligger på 5–10 meters nivå över havet. Övriga odlingsmarker ligger i huvudsak på 15–20 metersnivån.

Mälardalen har ett gynnsamt klimat med varma, torra somrar och lång vegetationsperiod. Detta medför en artrik flora. De för Mälardalen så utpräglade herrgårdsbygderna intar även i Håbo en framträdande roll. De strandnära, lummiga herrgårdsområdena har ängsmarker, alléer och parkanläggningar med ett rikt inslag av ädellövträd såsom ek, alm, ask, lönn och lind. Det förnämligaste exemplet på ett herrgårdslandskap i Håbo är Biskops-Arnö. Andra karaktäristiska herrgårdsområden är Krägga, Segersta, Katrinedal, Vi,

Granslätten är Håbos största slättområde. Ett dominerande inslag i landskapsbilden är den stora kraftledningen.

Sandviksåsen i Hägeby är en del av det åssystem som löper i nord-sydlig riktning genom Håbo.

Rölunda, Värsta och Skokloster. De största sammanhängande skogsområdena ligger i de höglänta morän- och bergsbunda områden som gränsar till Ekolsundsviken i kommunens västra del. Ytterligare ett stort skogsområde finns där Hägeby och Skoklosters socknar gränsar till varandra. I detta område ligger Håberget som är Håbos högsta punkt, drygt 61 meter över havsnivån. Till den varierade landskapsbilden bidrar i hög grad den utlöpare av Uppsalaåsen som går genom kommunen i nord-sydlig riktning. Den är på sina håll 50–60 meter hög och uppbyggd av isälvsavlagringar som bildades när inlandsisen drog sig tillbaka. Åsen är uppdelad i flera avgränsade åspartier. Utmed Mälarfjärdarnas stränder från norr räknat ligger först Arnö huvud, Sandviksåsen och Rölundaåsen. Vid Varpsund fortsätter åsen på andra sidan vattnet och följer Ullfjärdarnas västra strand. På den här sidan är åsen uppdelad i Viåsen, Granåsen och Bålstaåsen. Mellan Viåsen och Granåsen kommer Ekillaåsen in som en tvärrås. På högt belägna åspartier, exempelvis vid Arnö huvud, finns tydliga, forntida strandvallar.

Mälarens vatten

Håbo omgärdas i hög grad av vatten. Endast ca 1 mil av kommungränsen utgörs av fast mark, medan ca 23 mil består av vattengränsar. Innanför kommunens gränser ligger 45 km² av Mälarens vatten med ett tjugotal öar, varav den största är Biskops-Arnö. De mälarvikar som omger kommunen är räknat från söder i medursriktning Norra Björkfjärden, Kalmarviken, Ekolsundsviken, Hjälstaviken, Bälsundaviken, Ryssviken, Oxen, Gorran, Ekoln, Skofjärden, Ryssviken samt Stora och Lilla Ullfjärdarna. På landremsan mellan Lilla Ullfjärden och Kalmarviken ligger Lillsjön, som har uppstått i en åsgrav. De natursköna strandområdena har en omväxlande karaktär. Förkastningsbranter, såsom den vid Ullfjärden, utgör höga och mäktiga strandpartier. Låglänta sankängsstränder med ett rikt fågelliv finns vid Skadeviken, Hjalsta-

Hjälstaviken, som ligger vid gränsen mellan Håbo och Enköping, har ett mycket rikt fågelliv.

viken och Biskops-Arnö samt vid Ryssvikens västra strand. Hjälstaviken, som är en av Sveriges mest kända fågelsjöar, ligger till största delen i Enköpings kommun. Den sydöstra delen av viken är dock belägen i Håbo. Här finns de sankta vassområdena vid Jungfrulund och det höga intilliggande Kvarnberget. Den grunda viken ger goda häckningsmöjligheter vilket har lett till ett rikt fågelliv med ca 200 observerade arter. Hjälstaviken är ett av Håbos åtta naturreservat.

Andra mindre vattendrag utgör de bäckar som rinner ner mot mäljarvikarna. För landskapsbildningen utgör de viktiga inslag då de bitvis är djupt eroderade med tydliga ravinbildningar. I svackan söder om Övergrans kyrka ligger den längsta bäckravinen. Vid Ekilla finns en annan markant bäckravin. Denna bäck har tidigare varit uppdämd för kvarndrift. Bäckar med rester av uppdämningar finns även vid Kvarnlöt i Skokloster, Skadevi i Häggeby, Bista i Kalmar och Krägga i Övergran.

I de högre belägna skogsområdena finns spridda myrmarksområden med kärr och mossar av varierande storlek. Den övervägande delen av myrmarkerna har dock torrlagts och uppodlats under 1700- och 1800-talen. Numera upptas dessa myrodlingar vanligen av planterad skog eller så har de låtit växa igen. I Håbo finns bara ett fåtal myrområden som inte har utsatts för genomgripande dikningsföretag. Den största omfattar Stora och Lilla Gräskärren ca en kilometer öster om Skadevi gård i Häggeby socken. Vissa delar av Stora Gräskärret bär dock spår av dikning. Mindre våtmarksområden finns även norr om Värsta i Häggeby och norr om Katrinedals gård i Övergran.

Lämningar och fynd från yngre stenåldern

